

TELEMARK FYLKESKOMMUNE
Administrasjonen

Norges Vassdrags- og energidirektorat Region Sør
Postboks 2124

3103 TØNSBERG

201200550 - 26 KRN
201002761 - 29 KRN
200904052 - 26 KRN
201101212 - 28 KRN
201003769 - 35 LAMI
Ref. 201001112 - 27 LAMI
201205714 - 26 KRN
Vår ref. 201205712 - 24 KRN
13/332-2
S11/LTOR

Dato 10.05.2013

Svar - Høring - flere søkere - søknad om tillatelse til bygging av 8 småkraftverk i Tinn og Notodden kommuner

Vi viser til oversendelse datert 17.01.2013 vedrørende søknad om bygging av åtte småkraftverk i Tinn og Notodden kommuner.

Telemark fylkeskommune har vurdert saken ut fra de hensyn vi er satt til å ivareta gjennom plan- og bygningsloven, kulturminneloven, vannforskriften og forskrift om tiltak i vassdrag. Dette er i hovedsak hensyn til kulturminner, kulturmiljø, friluftslivsinteresser, landskapsverdi og andre allmenne interesser vi skal ivareta.

Hensyn til automatisk fredete kulturminner

Det er uklart om tiltakene kommer i konflikt med automatisk fredete kulturminner. Registreringer av automatisk fredete kulturminner som er foretatt f.eks. i forbindelse med utarbeidelse av økonomisk kartverk og eldre reguleringsplaner, er ofte mangelfulle. Vi ønsker derfor å foreta registreringer før vi kan gi endelig uttalelse til planen. Det er i første rekke visuell overflaterregistrering og prøvestikk med spade etter ikke-synlige automatisk fredete kulturminner (f.eks. steinalderboplasser), som er aktuelt. Dette vil medføre minimale inngrep i marka.

Arkeologiske registreringer kan bare utføres på bar og frostfri mark. Den arkeologiske feltsesongen i et normalår er fra midten av april til november.

Vi viser videre til kulturminneloven § 9 om undersøkelsesplikten av offentlige og større private tiltak og til § 10 om at utgifter til særskilt granskning må dekkes av tiltakshaver. Et dagsverk er på 7,5 timer og timesatsen er fra 1.1.2013 kr 830,-. *Vi vil komme tilbake med et nærmere kostnadsoverslag når mer detaljerte planer for tiltak foreligger.* Vi ber da om å få tilsendt traseer på sosi- eller shapefiler, slik at vi kan komme med et detaljert kostnadsoverslag. Det må påregnes ventetid på å få gjennomført arkeologisk feltarbeid.

Registreringene er hjemlet i kulturminneloven § 9, og er ikke å anse som enkeltvedtak etter forvaltningsloven. Det betyr at det ikke kan klages over vårt budsjettframlegg, men planmyndighet/ tiltakshaver har anledning til å be Riksantikvaren vurdere om kostnadsanslaget er rimelig.

Undersøkelsesplikten etter kml § 9 skal oppfylles for alle tiltak knyttet til en eventuell konsesjon, det gjelder nybygg, vegtraseer, midlertidige tipper, riggområder, anleggsområder osv. Planer knyttet til tiltak skal sendes til kulturminnevernmyndighetene ved Telemark fylkeskommune for uttale.

Postadresse	Besøksadresse	Telefon	Telefaks	E-post	Internett
Postboks 2844 3702 SKIEN	Fylkesbakken 10 3715 SKIEN	35917000 35917322 (dir.)	35917001	post@t-fk.no	www.telemark.no

Kulturminnevernmyndighetene anbefaler at konsesjonsbehandlingen avventer undersøkelser etter kml § 9. Gjennomføring av kml § 9 tidlig i en planleggingsfase kan bidra til valg av løsninger som i størst mulig grad begrenser negative konsekvenser for automatisk fredete kulturminner, til raskere avklaringer og dermed større forutsigbarhet for tiltakshaver/søker.

Dersom konsesjonsbehandling gjennomføres før undersøkelsesplikten etter kml § 9 er oppfylt, må det i konsesjonen settes vilkår om at kml § 9 må være oppfylt innen tiltakene blir iverksatt. Undersøkelser etter kml § 9 og eventuell behandling etter kml § 8 (se under) må avklares i forkant av detaljplanlegging knyttet til tiltakene innenfor konsesjonen. Dette er planer som må fremlegges for høring hos det regionale kulturminnevernet.

Om det viser seg at det er konflikt mellom automatisk fredete kulturminner og tiltak som ikke kan løses gjennom tilpasning av tiltak, må det søkes om dispensasjon fra kulturminneloven. Søknaden utarbeides av fylkeskommunen og oversendes Riksantikvaren for vurdering, noe som normalt medfører forlenget saksbehandlingstid. Om Riksantikvaren innvilger en dispensasjon, vil det vanligvis stilles vilkår om en arkeologisk utgravning før planen realiseres. Avbøtende tiltak og vilkår om krav som følge av dispensasjoner etter kml § 8 må innarbeides i konsesjonen/ miljø- og transportplan. Utgifter til en slik utgravning bæres av tiltakshaver, jf kulturminneloven § 10. For mer informasjon viser vi til våre internettsider (<http://www.telemark.no/kulturminne>) og Riksantikvarens hjemmesider (<http://www.riksantikvaren.no/Norsk/Veiledning/>).

Eventuelle spørsmål kan rettes til rådgiver Åsne Dolve Meyer på telefon 35 91 72 97.

Vi gjør også oppmerksom på *meldeplikten* etter kulturminneloven § 8 annet ledd. Meldeplikten etter denne bestemmelsen oppstår når det bl.a. oppdages fredete kulturminner som ikke var kjent på forhånd. Bestemmelsen legger videre et klart ansvar på tiltakshaver om å følge stanse- og meldeplikten. Tiltakshaver skal forsikre seg om at de som utfører arbeidet på stedet er kjent med stanse- og meldeplikten, men det er tiltakshaver selv som står ansvarlig for at fredete kulturminner ikke skades. Telemark fylkeskommune er rette adressat for en eventuell melding. Om det påvises automatisk fredete kulturminner er det Riksantikvaren som avgjør om arbeidet kan fortsette og vilkårene for det.

Meldeplikten må innarbeides i miljø- og transportplanen.

Hensyn til etterreformatoriske kulturminner

Flere av småkraftverkene ligger i nærheten av fredede kulturminner. I tillegg pågår det arbeid for å få Notodden og Rjukan inn på UNESCOs verdensarvliste.

Flere av småkraftverkene det søkes om konsesjon for ligger i nærheten av Tinnsjø, som er en viktig verdi i det pågående arbeidet med søknad om verdensarvstatus for Rjukan-Notodden. Basert på de fremlagte dokumenter ser ikke den regionale kulturminneforvaltningen at kraftverkene må være i konflikt med opplevelsen av Tinnsjøen og de verdiene denne formidler.

Det må likevel sikres at ikke all vanntilførsel ned til Tinnsjøen stopper opp, da rennende vann ned til Tinnsjøen er en del av opplevelsen og forståelsen av sjøen. Det vil være viktig at noen av de større vannløpene får forbli uforstyrret. Videre må det legges vekt på at småkraftverkene plasseres på en slik måte at de ikke blir et forstyrrende element i landskapet, særlig fra båt på Tinnsjøen. Det er også viktig å ta i betraktning sumvirkning av de eventuelle kraftverkutbyggingene.

Vi ber om at det tas hensyn til de nasjonale verdiene Tinnsjøen representerer i det videre arbeidet, og at den regionale kulturminneforvaltningen rådføres i de videre vurderinger og arbeid.

Vi anbefaler også at en søker å bevare vegetasjon samt revegetering slik at en unngår «sår» i landskapet. Det er viktig med avbøtende tiltak for å unngå visuelle og fysiske inngrep.

Med bakgrunn i samordningsplikten, har vi oversendt saken til Riksantikvaren da de har forvaltningsansvaret for middelalderbygninger og kirkesteder. For disse kulturminnene som Riksantikvaren har forvaltningsansvaret for, uttaler Riksantikvaren følgende:

«Riksantikvaren finner ikke at noen av kraftutbyggingsplanene vil vere i konflikt med kulturminneinteresser som direktoratet har førstelinjeansvar for.»

Hensyn til vannmiljø, natur- og friluftslivinteresser

Ramsåe, Vesleåe, Gjerdøla, Husvollåe kraftverk ligger i vassdragsavsnitt som allerede er sterkt påvirket av kraftregulering. I henhold til vannforskriften er det et mål at ny aktivitet ikke skal føre til at økologisk tilstand i vassdraga blir dårligere enn god tilstand. Ved konsesjonsbehandling anbefales at dette vurderes nøye. Ved eventuell utbygging synes det aktuelt å kompensere for inngrepenes negative virkning på vassdragsmiljøet ved å kreve større minstevannsføring/miljøbasert minstevannsføring enn foreslått.

Kvitåe kraftverk synes konfliktfylt spesielt i forhold til landskapsverdier og reiseliv. Haukedalsåe og Bergåe kraftverk i Notodden vil bety nye tekniske inngrep i lisdene ned mot Tinnsjøen, der det foreløpig ikke er kraftreguleringsinngrep. Hensynet til landskap og vassdragsnatur bør veies opp mot samfunnsnyttene av kraftproduksjonen. Esperåe kraftverk på Notodden berører et vassdragsavsnitt som er uberørt av kraftutbygging. Vegen langs Esperåe er en av innfallsporene til Blefjell og langs vassdraget ligger mange hytter. Friluftslivsinteressene er store.

Tinn og Notodden er kommuner med stor grad av kraftutbygging fra før. Helhetlig vannforvaltning legger til grunn brukerinteresser (så som landskapsopplevelse, reiseliv, friluftsliv) utover det vannøkologiske. Den totale virkningen på vassdragslandskap og vassdragsnatur i denne delen av Telemark bør vektlegges ved konsesjonsbehandlingen. Utredninger for disse temaene bør suppleres i forhold til det som ligger til grunn i konsesjonssøknadene. Ikke minst opplevelsesaspekt/attraksjonsverdi bør vektlegges opp mot samfunnsverdien av kraftproduksjon. Dette gjelder alle søknadene.

Vurdering

I den videre planlegging må det tas tilstrekkelig hensyn til vannmiljø, natur og friluftslivinteresser. Det må også legges vekt på den nasjonale verdien Tinnjø representerer i UNESCO-sammenheng.

Det er uavklart om tiltak knyttet til en eventuell konsesjon er i konflikt med automatisk fredede kulturminner. Telemark fylkeskommune vil av den grunn ikke gi endelig uttalelse til tiltak knyttet til konsesjonen før forholdet til de automatisk fredete kulturminnene er avklart, dvs. at de varslede undersøkelser etter kml § 9 er gjennomført. Vi ber derfor om å få oversendt kartfiler over de omsøkte tiltakene. Avbøtende tiltak og vilkår om krav som følge av eventuelle dispensasjoner etter kml § 8 må innarbeides i konsesjonen/miljø- og transportplan.

Med hilsen

Torbjørn Landmark
rådgiver – Areal og transport
torbjorn.landmark@t-fk.no

Saksbehandlere: Ingrid Strande, Ole Bjørn Bårnes, Torbjørn Landmark, Ingvild Tjønneland,
Jorun Aresvik Hals, Åsne Dolve Meyer

Kopi til: Fylkesmannens miljøvernavdeling, Postboks 2603, 3702 Skien
Notodden kommune, Postboks 193, 3672 Notodden
Tinn kommune, Postboks 14, 3661 Rjukan